

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 24. V Ljubljani, 15. decembra 1878. Tečaj XVIII.

V a b i l o

k naročevanju „UČIT. TOVARIŠA“ za l. 1879.

§ pričujočo številko doveršuje „Učit. Tovariš“ svoj XVIII. tečaj. Človek, ki dolgo živi, marsikaj skusi, in list, ki več let izhaja, vé tudi marsikaj povedati o svojem času in o premaganih težavah. Modri se ravná po okoliščinah, ter se v nebistvenih rečéh obrača po kraju in času. Tega načela smo se deržali pri svojem vredovanji kolikor, toliko tudi mi, da vstrežemo slovenskim čitateljem in svojim tovarišem, za katere list pišemo. Vsak list je nekaj tudi lastnina pisateljev, in tako tudi „Učit. Tov.“, v katerem naj učitelji starejši in mlajši svoje moči skušajo in sad svojega delovanja donašajo sedanjemu in prihodnjemu rodu. Naše poglavitno načelo pa se zarad tega nikakor ne spreminja. Versko prepričanje in narodna zavest ostanete nam tudi v prihodnje zvezdi vodnici pri našem delovanji, in zvesti tovarišici na svojem potovanji.

Sedaj ko skušnja za nas govori, je toliko lože naše delovanje in verjetnejše naše besedovanje. Tovariši že sedaj vedo iz lastne skušnje, da duhovni niso tako černi, kakor so jih pred nekaj časom naslikovali; narodnjaki ne taki neprijatelji šolski, kakor so jih nekateri razkričevali; prepričali so se pa tudi, da konju dokler ga lové, ovsa molé; ko ga pa v voz vpregajo, mu z bičem pomagajo! No, tega sedaj ni dalje praviti tovarišem, marveč povdarjati hočemo, da se posvetno obzorje vedno spreminja in da mora vsak človek, tem bolj učitelj, ki hoče biti voditelj

drugim, imeti svoje stalne nazore, da se ne bode sukal po vetru kakor petelin na strehi. — To in še veliko drugega bi „Učit. Tov.“ rad svojim čitateljem povedal; ker je pa prostor otesnjen in omejen in se vse ne more povedati v eni sami številki, ne ostaja tedaj nič drugega, nego da se naročite na „Tovariša“ za celo leto ali vsaj za pol leta. Neradi mnogo obetamo, ker potem bi ne mara preveč od nas pričakovali, pa kar bode moči, bode „Tov.“ prinašal različnega berila, temu to, onemu drugo na ljubav in korist. Že doslej je, ne da bi se hvalili, več donašal kot obetal. Vsaj odlični narodnjaki nam pravijo tako. Slava — se vé — bodi zato našim dopisnikom! Gradiva nam ni nikdar manjkalo, marveč je nekako ostajalo, a sčasoma je prišlo vse na versto. Nanašaje se na skazano ljubav in prijaznost in na obetano pomoč se zopet lotimo sitnega vredovanja slovenskega šolskega lista. Vi spoštovani rodoljubi, ki sicer ne potrebujete našega lista, nikar ne zapuščajte učiteljev, marveč ostanite jim zvesti; a vi mili sodrugi, skerbite, da se list čedalje bolj širi v učiteljskih krogih, kjer morda prodira boljše spoznanje; nikarte, da bi se Vam oponašalo: Kaj hočete vi s svojo narodnostjo, saj še jednega lista v svojem jeziku nimate! Poglavitno to je, kar nam poleg svésti o dobri reči dela pogum, da vstrajamo pri svojem poslu. Slovenski rodoljubi, mislim, da se razumemo; tedaj to tudi pokažite v djanji, in berž ko berž se naročite na „Učit. Tov.“ za prihodnje leto. Narodni ponos nekako tirja tudi od Vas, da pomagate slovenskemu učiteljstvu pri izdajanji lastnega šolskega lista. Razdelimo breme in tako ga bodemo nosili laže. Velja pa „Učit. Tov.“ za celo leto 3 gl. a za pol leta 1 gl. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo, **Matej Močnik**, učitelj na I. mestnej šoli v Ljubljani, stari terg h. št. 13; naročnino in naznanila pa založnik **R. Milic** na starem tergu h. št. 19. Pri tej priliki pa v imenu založništva vljudno pozivamo vse gospode, ki so list dobivali, na uplačevanje zaostale naročnine. Ako kdo želi, mu postrežemo še z nekaterimi prejšnjimi letniki. Bog z nami!

Učenje tujih jezikov. *)

(Konec.)

Te metode se mislijo zdaj (saj po nekoliko) poprijeti po slovenskih mestih, ker bere se, da bo moral učitelj malim otročičem že v prvem razredu — še preden bodo kaj nemškega brati in pisati znali — razne

*) V zadnjem listu str. 354 naj se v 9. versti za besedo vprašanje pristavi „kterega jezika naj se najprej učimo“.

reči kazati in po nemško imenovati. In ker učenik ni, da bi kaj zastoj govoril, moral bo tudi tako izpraševati in okorna ustica malih slovenčkov se bodo mučila in marsikaj na dan spravila, kar bi učitelju smeh vzrokovalo, ko bi mu skerbi zarad končnega vspeha vedno ne devale v ravnotežje tistega aparata, ki je za smeh. Človek bi djal, da bi se veliko več časa prihranilo, ko bi se otroci po stari navadi pred brati in nekaj pisati in domače misliti naučili, potlej si nemške besede in stavke v glavico vtepali (nektera bi že skor nehoté med branjem in pisanjem obvisela v možganih). Koliko lože bi bilo po tej poti odganjati pravopisne „kozle“, katerih število se po šolskih pisankah tako množi, kakor so se množili Jakobu kozli, ko je bil pri Labanu za hlapca. Naj pomagajo ušesom tudi oči in roka s peresom. Čem več je delavcev, tem urniše je delo pri kraji. Pred učiti, kako se govori v tujem jeziku, potlej še le brati v njem, je hudo pa večkrat prazno delo; kakor bi kmet šel s šibko matiko svojo široko njivo prekopavat in bi sem ter tje nekaj razberskal, ter še le popoldne plug pripregel in vse od kraja preoral.

Druge verste metode pa terjajo učenje tujih jezikov s pomočjo knjig, toda različno. Nekatere povdarjajo preveč slovnico, druge pa se opirajo na same vaje. Samo záse ni nobeno pravo. Prestave same niso zadosti, slovnica (nemara še kar precej v tujem jeziku!!) in berilo brez prestave pa še menj. Nalašč povdarjamo **prestave**, naj reče podzvezdni opombičar ljubljanske „Schulzeitunge“, kar hoče. Najboljše učne knjige za tuje jezike, katere so si do sedaj po vsem omikanem svetu slavo in čislo pridobile, narejene so po vodilu: „Malo pravil, veliko vaj“: longum est iter per praecepta, breve et efficax per exempla! Imenujemo izmed mnogih le tri metode, ki imajo že povsod poznana imena: metoda Ahn-ova, Ollendorf-ova, Toussaint-Langenscheidt-ova.

Vsem tem trem je poglavitna reč prestavljanje. Kdor ne verjame, naj si jih pa kupi in pogleda! Slednja, ki dela v novejšem času počenši z l. 1856. največe furore in dobičke po širokem svetu, velja za francoski jezik 20 gl. za angleški pa ravno toliko. Za francoski jezik so jo že Rusi predstavili v svoj jezik. Narejena je v podobi pisem za vsak jezik v dveh kurzih. Tu je treba mnogo mnogo prestavljati. Razen dolgega spisa, ki se ima po vsih pismih do zadnjega prestavljati, je še velika množica vsakdanjih praktičnih pogovorov, ki naj se prestavljaje naučijo; skor vsako slovniško pravilo ima: Aufgaben zum Uebersetzen; in kolikrat stoji še: Rückübersetzen! in na vse zadnje še „Probeübersetzung“; ki se ima slavnima avtorjema poslati v korekturo! — One dve ste že tako bolj znani.

Tako suhoparno in neukretno učenje tujega jezika bo težko kje najti, kakor ima zdaj biti po naših mestih. G. g. učiteljem ni nič reči, so jako zmožni; učnim knjigam pa, ki se vpeljujejo, zeló veliko! Kar

je dobro za nemški Gradec, Dunaj, Berlin i. t. d., ni tudi za nas. Naj bo pedagog še tako slovečega imena, nikar mu ne verjemite, če vam pravi, da jezikoslovne knjige, narejene za materni jezik, so rabne tudi za tuji jezik!

O gospodu pa, ki je „Tovariša“ prijel v opombici „Schltzg.“ in njegovi klerikalni stranki „Uebersetzung“ očita, rekoč, da je učenje slovenskih pravil za nemščino in prestavljanje „eine unverantwortliche Vergeudung der kostbaren Unterrichtszeit“, se morete le dve reči misliti: ali ni odkritoserčen ali pa zna le en sami jezik dobro. Kajti, če jih zna več, gremo stavit, kolikor hoče, da je že sam mnogo prestavljal, in če mu je bilo to delo zapravljanje časa, naj se sam skesan udari po persih — če pa en sam jezik zna, nima v jezikoslovnih rečeh besede. Pa še dé, da je to, kar terdi „zum mindesten“. Poštenemu človeku se že zamuda drazega časa precejšen greh zdi, bodi si, da ga sam zapravlja ali pa druge zapeljuje v zapravljanje; kaj neki utegne biti slovensko-nemško prestavljanje še nad „mindestens“?

Gospodje, ki dobro znate latinski, gerški, laški, angleški, francoski jezik i. t. d. povejte, ali vam je bilo treba prestavljati ali ne?

Naj zdaj nekteri šolski možje (mit oder ohne Entrüstung) pišejo kar hočejo; prestavljali pa bodo; če ne učenci, pa učitelji sami. Saj je skor pri vsaki točki nove naredbe pristavek: učitelj naj napred v domačem jeziku pove, razloži i. t. d. Ali je to kaj veliko drugače, kakor prestavljati? Modrejše bi pa vendar le utegnilo biti, kar doma take knjige narediti, da bodo učenci v njih sami prestavljali in sicer iz nemškega v slovensko in (kar je opombičar izpustil, pa je še važniše) iz slovenskega na nemško: kakor iz nemških mest za nemški — kot materni — jezik narejene kupovati in v šoli vsako uro sproti prestavljati učencem. Za nemške otroke po naših šolah bi se moralo po postavi ravno tako in toliko storiti z njim tujim, pa tukaj deželnim jezikom — slovenskim! Za take knjige je pa še slabše skerbljeno. Učenci naj prestavljajo, učenci, sami! in sicer ustmeno in pismeno! po versti od lahkega do težega in najtežega!

Saj vsak ve, koliko si otrok srednje zmožnosti zapomni od tega, kar je enkrat slišal!

Kaj bo iz take metode ustmenega razlaganja? Učeniki bodo še večji mučeniki in — če si domači „štruftarji“ in ponavljaji ne dajo plače povikšati, niso pametni, za toliko večji trud. Če pa se otrokom ne bode doma večkrat ponovilo, kar se je v šoli enkrat ali petkrat povedalo, bode vspeh čedalje slabši in morebiti se bo še to, kar nam s toliko jezo (Entrüstung) očitajo, njim samim posrečilo: „den deutschen Sprachunterricht illusorisch zu machen“.

Na Slovenskem enkrat ni mogoče oprati nemškega kožuha, da bi se kolikor toliko s slovenščino ne zmočil, naj se obrača, kakor hoče!

Za koliko bi bilo delo prikrajšano in polajšano, ko bi bile knjige vzajemno, sistematično in progresivno izdelane za vse šole po enakem — seveda dobrem — kopitu. Saj je v slovnici toliko pravil, ki so skor za vse evropske jezike enaka, posebno pa še za slovenski in nemški. Domači jezik naj ostane podlaga (kakor drugod po širokem svetu). Pravila, ki so za oba jezika enaka, naj se pri obeh enako zapisujejo, s taistimi besedami učijo. Kar je za nemški jezik drugače ali več, le to naj se prenaredi in pridá. Nemški izrazi naj se v slovnici polagoma vpeljujejo, nikakor pa ne kar vse naenkrat: „Kdor se prezgodaj uči, se bo prekasno naučil“ je prav premišljeno rekel nekdo.

To, to je zapravljanje druzega časa: ko se mora učenec ravno tisto reč učiti, pa tolikrat in vselej z družimi besedami, po drugi versti (sistemi), po drugem avtorji i. t. d.!

Ako se tako, kakor smo zdaj rekli, obravnava slovnica, in sklepa z vajami, kakoršne smo pred priporočali: potem bi se nam utegnilo ogromno delo zljajšati in izveršiti, da bodo naši šolarji v istem času še enkrat toliko storili, kakor drugod; da bode učenec izdelavši mestne šole veljal za dva taka, ki sta izdelala iste šole na nemškem, na francoskem, laškem i. t. d.

Mihael Verne.

9. **Občna Povestnica** ali Zgodovina celega sveta. Spisal Mihael Verne. Doklada Novic. l. 1856 — v 8. I. Povestnica starega časa str. 495 — 533 §. 88 do §. 96. II. Povestnica novega časa str. 1 — 439 §. 1 do §. 91. — Naprošen, naj doverši Vertovčevo nedokončano povestnico, pisal je dr. J. Bleiweisu l. 1855: „V kratkem Vam bom poslal nekaj malega občne povestnice, pa le za pokušnjo kakor sem obljubil... Preberite spis berž ko utegnate, in blagovolite mi odkritoserčno in brez ovinkov odpisati, če je za Vašo rabo ali ne. Če je, ga bom po malem napređoval, če pa ne, sem saj besedo svojo rešil, ker sem Vam po obljubi precej velik odlomek — se ve da le za pokušnjo spisal. Bodi si pa to ali uno, kaj ne da ta reč ne bo najnega prijateljstva kalila in motila?“

Spisa je le osem pol, in ker ga je tako malo, ne bote mogli prihodnje leto Novicam povestnice prikladati. Druzega Vam tedaj ne ostaja, ko svojim bravcom naravnost povedati, da za léto 1856 nimate zgodopisa še zadosti in da jim ne bote priklade dajali; ali pa jim, kar je spisanega, kakošnega pol leta podajati, družega pol leta pa jih s čém družem odškodovati. — Na vsako vižo pa Vam bo treba moj rokopis, če Vam bo

po volji, semtertje še mnogo piliti in gladiti, da se bo Vertovcovemu bolj prilikoval. Sam ga ne morem likati in popravljati, ker se nisem mogel nikdar navaditi, da bi, kar sem enkrat spisal, spet v roke jemal in pregledeval“.

Blagorodni Gospod Dohtar! Predragi Prijatelj! „Dopis Vaš in poslane rokopise sem prejel“, pravi v drugem pismu istega leta. Kar Atalo tiče, sem jo nalaš Novicam v dodatek namenil, ne kakor da bi hotel, da bi imeli zastran nje zgodovino pretergati; moja misel je bila marveč, da bi zgodovino srednje dobe, kolikor je še je, do konca izdali in tako prvi del občne povestnice doveršili, da bi si jo vsak lahko vezati dal, — po tem pa kakih šest mescov Atalo brez zgodovine izdajali, da bi nam dovolj časa ostajalo, krasno Vertovcovo delo, kolikor mogoče, vredno napredovati. — Da ne morete in da Vam ne verže zgodovine in Atale ob enem izdajati, sam dobro vé. O tem pa se motite, če menite, da bote zgodovino letos končali. Drugi del povestnice bi imel po moji misli saj tako obširen biti kot prvi; toraj bote imeli ž njo saj še dve leti in pol opraviti. Storite tedaj o tem, kar Vam je drago. — Sam ne bom ne Atale ne kaj družega izdajal, ker nočem verh dela še dnarnih stroškov imeti. Dnara imam brez tega vedno premalo, sicer bi Vam sedaj — potovanje po obljubljeni deželi popisoval“. —

Po mnogih, v Novicah tu in tam povedanih ovirah, je omenjena knjiga naposled srečno doveršena prišla na svetlobo s tem-le naslovnim listom:

Občna Povestnica ali Zgodovina celega sveta. Spisala narodu slovenskemu Matija Vertovec, fajmošter v Št. Vidu nad Ipavo in Miha Vernè, stolni prošt v Terstu. (Doklada „Novic.“) V Ljubljani 1863. Natisnil in založil Jožef Blaznik.

Predgovor. Ko sva 1. januarja 1853 začela „Novicam“ prikldati „občno povestnico“ (allgemeine weltgeschichte), ki jo je blizo do konca „srednje dobe“ (mittlere zeit) spisal rajni fajmošter Matija Vertovec, sva napisala sledeči predgovor:

„V jeziku vsacega omikanega naroda nahajamo knjigo, v kateri so po redu zapisane važniše zgodbe celega sveta. O tem tedaj ni dvombe več, da tudi čast slovenskega naroda, čigar slovstvo se tako čversto na vedno višo stopnjo izobraženja dviguje, neogiblivo terja, da brez daljnega odlašanja pride v domačem jeziku taka knjiga na dan, ktera, ko nam razodeva zgodbe prednamstva, nam je ob enem učenica sedanjosti in zercalo prihodnosti. Kaj ne, da bi vsakteremu izmed nas važno in mikavno bilo, ako bi le vedil zgodbe rodovine svoje od pervega njenega očaka noter do svojega očeta? Koliko važniše je še, ako zvemo zgodbe tiste velike družine, ki se človeštvo imenuje, ktero, razcepljeno v mnogo-različne narode, je doživelo o teku časa brezštevila dogodeb, iz

kterih se je izmotal tisti stan sveta, kakoršni je dandanašnji, pa vendar še ni nehalo tisto kolo se verteti, katero suče vsegamogočnost in brezkončna modrost Gospoda nebes in zemlje.

Rajni fajmošter Vertovec, čigar ime stoji zapisano s zlatimi pisemkami v bukvah slovenskega slovstva, je spoznal potrebo „občne povestnice“ za narod slovenski, in se je lotil imenitnega pa težavnega dela, katero po besedah njegovih „za ljudstvo pisano, bi bilo tudi učenim ugodno“. Bodi Bogu potoženo! da verli mož vsega ni mogel popolnoma dodelati, in da merjočim rokam je odpadlo pero, preden je spisalo vse, kar je blago serce njegovo namenilo domovini predragi. Al bodimo hvaležni in veseli s tem, kar nam je zapustil, — lep zaklad je! Le poslednjih 4 do 5 razdelkov manjka in tudi „srednja doba“ (mittlere zeit) povestnice bi bila gotova“.

Pa sreča nama je bila mila. V iskrenem domoljubu, prečastitem stolnem proštu gospodu Mih. Vernetu najdla sva moža, ki je dodelal, kar Vertovec ni mogel. Začel je povestnico nadaljevati od poslednjih štirih razdelkov „srednje dobe“, pa jo dognal blizo do viharnih časov, ki so se začeli leta 1848. Žalibog! da tudi tega verlega moža nam je vzela nemila smert, predno je bilo natisnjeno, kar je spisal.

Nate tedaj, predragi rojaki, celo občno povestnico! Prebirajte jo sebi in svojim na poduk in korist; kajti resnica je, da povestnica je učiteljca sedanjosti in zercalo prihodnosti!

V Ljubljani na sv. Miklavža dan 1863.

Dr. Jan. Bleiweis.

Jože Blaznik.

10. **Nekoliko odlomkov iz Korana.** Po dr. Ullmanovem nemškem prevodu za pokušnjo poslovenil Mihael Vernè. — Tako se zove rokopis iz zapuščine velecejenega pisatelja slovenskega, ranjega Tržaškega prošta gosp. Mih. Verneteta, ki je po prijaznosti Matičnega uda gospod Šimona Kapusa meni v roke prišel z namenom, naj se rokopis, kakor drago, porabi za Matico. — Da Koran, ki je Turku to in še več, kakor nam sv. pismo naše, nekoliko bliže poznati, nego samo po besedi, utegne mikati vsacega izobraženega Slovenca ravno sedaj, ko krvavi boj kristijanov s Turki pozornost vsega sveta obrača na Turčijo, kedo bode dvomil o tem. — Iz 114 sur (razdelkov) Koranovih, ki jih obsega Vernetov prevod, vzal sem nekoliko drobcev iz 2. in 4. sure zato, da čitateljem našim kažem tvorino in obliko Koranovo, izpustivši vse to, kar v „letopisu Matičinem“ ne bilo bi na pravem mestu. — Treba pa se mi je zdelo tej pokušnji dodati nekoliko vrstic v razjasnilo, kaj je Koran in kedo je stvarnik njegov“ — piše dr. Jan. Bleiweis v Letopisu Matice Slovenske za leto 1876, kjer str. 160 — 170 priobčuje s primernim predgovorom omenjene reči.

11. **Eutropieva kratka rimska zgodovina.** Verlim učencam ljubljanskega gimnazija za pokušnjo poslovenil M. Verné. — Tako se imenuje rokopis, ki se nahaja v „Slov. Matici“ v 36 polah berž ko ne iz l. 1849 — 50, kedar je bilo naukazano za posamezne gimnazijske razrede napraviti lastne berila slovenske. In res sta iz njega nekaj malega povzela dr. Bleiweis in dr. Miklosič. — „Eutropieva rimska zgodovina je tako kratka, da ji posebniga kazala ni treba. Ker pa v moji latinski knjižici pred vsakimi deseterih bukev kratek zapopadek stoji, ga hočem vendar tū pridjati, da bi mi kdo ne očital, da sim kaj opustil“, opominja prevoditelj sam.

12. **Premišljevanje uzrokov velikosti in vpada Rimljanov.** Spisal slavni Montesquieu. Poslovenil M. Verné. — To je spet drug novejši rokopis, ki ga iz ostaline verlega pisatelja M. Verneta shranjuje „Slov. Matica“ (cf. Sporočilo Slov. Mat. l. 1869 str. 54). Rokopis šteje 51 pol in v XXIII. poglavjih razpravlja lepo in krepko pisano na pr. I. Pričetek Rima. — Njegove vojske . . III. Kako so mogli Rimljani tako mogočni postati . . X. O popačenju Rimljanov . . XIX. O Atilovi velikosti; o naselitvah divjakov; o uzrokih, zavolj katerih je bilo zahodno cesarstvo prvo razdjano . . XXIII. Uzrok obstojnosti iztočniga cesarstva in njegova poguba. „O naslednjih nadlogah govoriti mi serce ne da; le to hočem še povedati, da pod zadnjimi cesarji — sklepa pisatelj — je cesarstvo, do carigradskih predmestij zmanjšano, konec vzelo kakor Ren, ki je, ko se v morje zgubi, le še majhen potok“.

Tako je slovstveno delovanje M. Vernetovo. — Mož, kateri je pozno že v letih jel bil pisati, pa vendar toliko spisal, kateri je jako jako čislal stare klasike, gerške in latinske, kateremu so Bossuet, Montesquieu, Chateaubriand i. t. d. bili vzorniki v posnemanje, bil je sam v istini duhovit, kar živo poterjujejo vsi njegovi spisi. Želeti je, da se še ostali, v mnogih ozirih dokaj znameniti rokopisi primerno ponatisnejo in priobčijo na čast njemu samemu pa v prid slovenskemu narodu. Bila sta si Jaka Zupan pa Miha Verne v marsikterih zadevah verstnika. Rad je pokaral napako, pa tudi zameril, ako se mu ni pograjala njegova. Kolika je bila njegova odkritoserčnost, kako istinita njegova jezičnost, kako iskreno njegovo domoljubje, vidi se na pr. iz njegovega pisma prijatlu dr. Jan. Bleiweisu :

„Vaše zapazke na Notranjem sem v Novicah bral. Gledé poljedelstva in živinoreje so, da bi tako ne, popolnoma resnične in rad jih poterdim; v drugih obzirih pa nisem z Vami. Kar blato tiče, Vas prašam, kje je na vsem Krajskem, in tudi v vsaki drugi okrajni kakošen kraj, kjer bi blata ne bilo, ko dolgo dežuje? Kaj Vam ni znana stara pšica, ki celó glavno mesto domovine naše ojestro pika, ker pravi:

Aemula Venetiis est urbs antiqua Labacum;
Haec jacet in medio stercoris — illa maris — ?

Ime „blatna vas“ bi mi dalo lahko izversten dokaz, da na Krajskem je o deževnem vremenu povsod blata obilo, dasiravno se nikjer bolj ne meša in dela, ko na cestah med Terstom in Ljubljano, ki so vedno polne živine in vozov, in — ta dokaz bi saj toliko veljal, ko marsiktere „argumenta“, da Slovenci so bili že „ante Orbem“ v sedanji Slovenii, ali da Slavjani od tura-bos-Ochs-vol-bik, in tedaj tudi od krave izhajajo! — Prav serčno pa me veseli, da se Vam je jelo nad slovniškim oktroiranjem merziti. Prav imate, da našega ü, ki se od Postojne po vsi zgornji Italii in po celem Francoskem do Pirenejev, in znabiti še dalje glasi, ne gre popolnoma zaničevati. Pa še nekaj bi bili lahko zapazili, namreč da naši Notrajci izobražujejo adjectiva neutra in plurali, kakor serbski, dalmatinski, istrianski in znabiti še drugi Jugoslavjani, na a, ne na e, popolnoma kakor nekdanji Latinci, na primer boni, bonae, bona-dobri možjé, dobre žene, dobra jabelka, debela teleta, lepa žebeta. Dasiravno tedaj slovenske pisatelje, posebno Vas, Miklošiča, Metelkota in druge visoko spoštujem, se vendar prederznem naravnost reči, da adjectiva neutra in plurali femininis enaka delati, bi vtegnilo gorenško slovniško oktroiranje biti, ker živ jezik večega dela naroda našega drugač kaže. Ko spet na Notranje pridete, pazite tudi na to. — Sedaj bi bil pri koncu, ko bi Vam ne imel — pa brez zamere, še ene povedati. „Ker Vas je burja ali bürja nekoliko sukala, mahoma sklenete, da naša krajnska domovina je lepa, pa na tem koncu ne“. Je li to dostojn sklep? Al ni Ipravka dolina lepa, al ni Terst lep, čeravno burja po Ipavi in v Terstu večkrat hujše razsaja, ko v Postojni? Jaz terdim tedaj v svojim domoljubju, ter pravim, čeravno po makaroniško: Tota — capite bene! — Tota pulchra es domovina draga! Sedaj pa, kakor pravim, brez zamere z Bogom!

V Terstu 14. dan Aprila 1855.

Vaš

sluga ponižni
Mih. Verne.

Dopisi in novice.

— Deželni zbor Kranjski. XI. seja. (Konec.) **Debata o šolski postavi.** Poslanec dr. Vošnjak: »Jako čudno se sliši od gospodov one strani rek, da je velika večina opravičenih »berechtigten« zahtevala, naj se šolska postava prenaredi. Saj vendar vemo, da je jedino le kranjska učiteljska konferenca zahtevala tako prememo postavu, po katerej se ljudstvu vzeó vse pravice. Uže čestiti gospod deželni predsednik se je izjavil v tem smislu, da je treba postavu bolj mirno in natanko pregledati, sam g. baron Apfaltrern je priznal, da je v marsikaterih potezah še pomanjkljiva, in vendar se tako strašno sili, da postavu uže denes sklenemo. Naglašalo se je tudi, da gre pri tej pre naredbi postavu le za principe, ali jaz mislim, nam nij treba principov nastavl jati, kajti principi so v državnej postavi za ljudske šole.

Tudi se nam pravi, da smo dosti časa imeli to postavu premišljevati, morali bi biti pa zares špiritisti, da bi vedeli, da bode vitez Vesteneck 22. septembra prinesel predlog v zbor, naj se postava prenaredi, in da bode postavni načrt uže v žepu imel. Osem sej, in to ne kratkih je imel odbor, ko se je posvetoval o postavi: koliko sej več bi morala zbornica imeti, če se hoče postava natanko posvetovati, a ne kar na mah skleniti. Naglaševali so uže go spodje predgovorniki, kako se kratijo pravice dežele posebno v §. 35., ko jemlje

deželnemu odboru pravico nasvetovati dva učitelja za deželni šolski svet, katero pravico je deželni zbor, ko se je imenoval dr. Mrhal za uda deželnega šolskega sveta, odločno branil v adresi na Nj. Veličanstvo cesarja. Jaz zoper to odločno protestiram v imenu dežele, da bi se tako lahkomišelnostjo upravljale deželne pravice.

Vi gospodje one strani imate navado prorokovati, kaka »škoda« bode deželi nastala, če se ne sprejme ali ne potrди to, kar vi želite. Tako ste tudi l. 1873., ko se je v tem zboru posvetovala postava o šolskem nadzorstvu, in se je predlagalo in sklenilo, da imajo otroci hoditi le šest let v šolo, prorokovali, kako bode to velika nesreča za našo deželo, je in bode, če se ne sklene, da je dolžnost hoditi osem let v šolo, kakor so to sklenili drugi deželni zbori. Ali gospoda, kaj vidimo denes? Da vsi tisti drugi deželni zbori, kateri so sklenili osemletno šolsko dolžnost, uže so jo ali zmanjšali na šest let, ali se o zmanjšani posvetujejo. Tako napačno je bilo vaše prorokovanje, in ravno tako napačno bode sedanje.

Čudno je tudi to, da se tako važna postava prinese le po enej osobi v zbor; prej so se take postave predlagale le po c. k. vladi ali po dež. odboru. Obravnavali smo letos postavo o rabi plemenskih bikov. To postavo je kmetijska družba v svojem odboru in v občnem zboru jako natanko pretresla, potem jo oddala deželnemu odboru, ki je sklical enketo, pri kateri je bila zastopana tudi vlada. Potem se je postava poslala kmetijskemu ministerstvu na Dunaj v pregled, in ministerstvo jo je odobrilo; mi v zboru smo jo zopet izročili gospodarskemu sodu, in še le po njegovem poročilu v zboru smo obravnavali o njej in sklepali. Toliko pozornosti tedaj pri postavi, ki nij tolike važnosti kot predstoječa. Tukaj je predložil vitez Vesteneck tako važno postavo, pri kateri ima pred očmi samo sebi neprijetne izkušnje, katere je pri svojem paševanju našel. No, se ve da, tak c. kr. okrajni glavar kot vitez Vesteneck, ki hoče vse pohlapčiti, ki hoče, da bi se mu vse klanjalo, pri takem človeku se nij čuditi, če ljudstvo, katero ima še kaj uma za s v o b o d o, proti njegovemu paševanju uporno postaje. To je tedaj edini faktor, kateri sili k preuredbi postave. Vprašali se niso ne deželni, ne okrajni, ne krajni šolski sveti, ne mesto ljubljansko, ne deželni odbor. Vzeli se bodo krajnim šolskim svetom vse pravice, in pustila se jim bodo le bremena, kajti to se ne more pravice imenovati, če en paragraf določuje, da imajo krajni šolski sveti pravico nasvetovati tri učitelje deželnemu šolskemu svetu če pa precej drugi paragraf ustanovlja, da se deželnemu šolskemu svetu kar čisto nič nij treba ozirati na predlog krajnih šolskih svetov. Če mislite, da boste s takimi naredbami šolstvo zboljšali, ali morda ljudstvu ljubezen do šole vcepili, potem se jako motite.

Kar se tiče sestave deželnega šolskega sveta, so pri nas tudi politični in narodni uzroki ki nas silijo, da se jim moramo protiviti. Ko bi živeli v državi, kjer bi bila merjena vsem narodom enaka pravica, potem bi se jaz ne protivil takej sestavi dež. šolskega sveta; a pri nas, kjer se vlada neopravičeno in neustavno v volitve vmešava, in tako pritiska, da dobi 20.000 Nemcev nad 430.000 Slovencev večino, pri nas se mora z vso pravico reči, da stoji paragraf 19 državnih osnovnih postav le na papirji, da nij nobene ravnopravnosti.

Peticija deželne učiteljske konference, katera se je tu prečitala in terja vpeljavo take postave, je pač pisana v takem štilu, da bi tistemu gospodu, ki jo je spisal, pač še priporočati smeli »Knigges Umgang mit den Menschen«, da bi ne pisal v tako arogantnem tonu peticij deželnemu zboru. V peticiji je mej drugim rečeno, da krajni šolski sveti nemajo razumljenja za šolo, »kein Verständniss für die Schule«. V krajnih šolskih svetih pa sedi inteligencija

našega naroda, in jaz protestiram proti tako prevzetnemu, arogantnemu razžaljenju in zahtevam, da se moj protest zabilježi v protokol.

Gospod dr. pl. Schrey je denes tudi rekel, da mi nečemo miru, da nečemo sloge. Mi hočemo slogo, ali le na podlogi popolne ravnopravnosti. Z vami pa bode to težko šlo. Komaj ste v večini, uže prvo leto ste skratili podporo za slovensko gledališče na več kot polovico, ko je naša večina leta in leta dovoljevala podporo za nemško gledališče, in jo še zdatno povišala. Mi ne moremo imeti in nečemo sloge s stranko, katera v svojem ljubljanskem organu »Tagblattu« prinaša članke, ki psuje naš celi narod, rekoč, da imajo Slovani, kateri so v ogromnej večini v deželi in državi, neko živinsko bolezen, in se tedaj morajo zabosti, mi nečemo sloge z ljudmi, ki nas infamno insultirajo.

Sicer pa le sklenite to postavo, videli bode te uže, kake koristi vam bode donášala. Ne le apatija, nego antipatija zoper šolo bode pri ljudstvu nastala. Jaz podpiram nasvêť gosp. Svetca.

Poslanec Dežman pravi, da hudič, ki so ga po njegovem mnenji narodni poslanci v šolskej postavi narisali, nij tako črn. Potem hvali narodne poslance, da so šolsko postavo izvrstno preštudirali, pravi, da so vsa nova določila o postavi popolnem v redu, da pa je posebno ljubljansko mesto v zameno tega, da je njemu narodna slovenska večina deželnega zbora zavarovala pravico, da je smelo samo imenovati svoje učitelje, in bilo v šolskih zadevah popolnem avtonomno, dobilo od nemškutarske večine »krasni dar«, da se mu zdaj sicer jemlje ta pravica, ali v zameno daje jeden zastopnik v deželnem šolskem svêtu. Krajnim šolskim svêtom, pravi, da je bila pravica imenovanja učiteljev jako sitna, da c. kr. okrajni glavarji nijso taka strašila, kakor so jih opisavali narodni poslanci, in da ravno Vesteneck je isti mož, kateri je sposoben nasvetovati denašujo postavo. O duhovščini pravi Dežman, da je bila, da je in da tudi ostane šoli neprijazna, in da je torej treba jako skeleče in boleče operacije, kar se šolstva na Kranjskem tiče. Se ve da, da javkajo klerikalci, a to nič ne dene, zarja svobode bode po novej postavi zacvetela in Kranjska bode srečna postala.

Poslanec dr. Zarnik: Moji čestiti predgovorniki so stvar, o kateri denes obravnavamo, uže tako izcerpili, da nij mogoče dosti novega povedati, vendar ker se denes naglašá v jedno mer od gospodov iz one strani potreba reform, hočem jaz povedati, kakšne bi morale biti uvedene te reforme po mojem mnenji, da bi bile za deželo res koristne, da ne bi bile samo fraza, ampak da bi bile v istini to, kar njih ime naglašá. V obče pa sem še zmirom istega mnenja, kakor sem ga uže jedenkrat v tej slavnej zbornici naglašal, da, kar se šolstva tiče, potrebujemo mi: eine frische fröhliche Reaktion. Ko smo izgubili bitko pri Kraljevem gradu, izrastla je kar črez noč fraza: pruski učitelji so zmagali, »die preussischen Schulmeister haben gesiegt«. Ta fraza je pa bila ravno tako neumna, kakor fraza, da je bil pri Kraljevem gradu konkordat tepen, kajti gotovo odločno liberalni in svobodni Italijani, bili so prav dobro tepeni pri Custoci in pri Visu. A fraza je bila jedenkrat izdana, da nas so pruski šolmaštri zmagali, in avstrijska žurnalistika, ki je na kontinentu prva, kar se tiče fraze, popadla jo je, in počela se mlatiti v jedno mer. Jaz sem se le čudil, da, ko so imeli Rusi pri Plevni nekoliko neudač, nijso tudi za Turke navdušeni avstrijsko-nemški listi rekli, da so tega turški šolmaštri krivi, ravno kakor so bedastoče trdili, da se Turki za evropsko kulturo in civilizacijo bojujejo. Ali fraza se je obdelavala za šolmaštre, in na dan je prišla nova šolska postava,

z njo pa tudi, ker je bil pri Kraljevem gradu tudi konkordat tepen, boj proti cerkvi.

To se ve, da je bila tudi nova šolska postava obrnena proti cerkvi, in kdor nij bil za njo navdušen, bil je, se ve da klerikalec. A gospoda, koliko in kaj se razumeva pod prvim liberalstvom, in kaj pod napačnim, to mi uže dobro vemo. Gladstone je v istini največji liberalec na celem svetu, ali ker se je kot pravi liberalec v zadnjem vojski potegnil za svobodo Slovanov na Balkanu, začeli so ga uže nemški in nemškutarški listi zmerjati, da je reakcionarec, in da je celó ob um prišel. To menda pač jasno kaže, koliko fraza o liberalizmu pri vas pomeni, in koliko se je na-njo ozirati tudi če se o šolstvu govori. — Na Angleškem in v severnej Ameriki, kjer so gotovo svobodnejši, nego mi, se vlada za šolstvo čisto nič ne zmeni, celó za višje šole ne; tam je šolstvo popolnem v privatnih rokah ljudstva, in še le pod Lord Russelom ustanovilo se je ministerstvo za ubožne šole.

Tako se godi tam, kjer je prava svoboda doma, ali tam, kjer je liberalizem v frazi kakor na Francoskem ali pri nas, tam se mora pa vlada vtikati v šolske zadeve in delati na to, da jih ima popolnem v rokah, naj bode, kar hoče. Pri nas v Avstriji se je počel boj pri preustrojenji šole ravno proti tistej korporaciji, pod katere vodstvom je bila šola najbolj dober kup, namreč proti duhovenstvu. Ko bi bil jaz na mesto g. Vestenecka zdaj po naših izkušnjah predlagal tako postavo, jaz bi nasvetoval vse drugače. Ravnatelj ljudske šole naj bi bil — župnik ali kaplan, zato, ker je zato mesto gotovo sposoben, kajti študiral je osem gimnazijalnih šol in 4 leta višje šole, okrajni šolski nadzorniki pa naj bi bili dekani, kateri so gotovo toliko izobraženi možje, kakor denašnji okrajni šolski inšpektorji, od katerih bi jaz trdil, da kar se tiče vednosti, dostikrat niso vredni, da bi dekanom opanke odvezali.

S tem ravno, da takozvana liberalna stranka le na to dela, duhovenstvo od šole odrivati, razvija se šola pri nas slabo. Sama državna postava pravi, da naj bode odgoja otrok v ljudskih šolah religiozna in nravna. Tega mnenja more biti vsak, naj bode potem Darwinist ali nihilist; potrebo religioznosti v ljudstvu je celó uvidel »ole Vilem«, ko ga je Nobiling obstrelil, kajti dejal je svojim ministrom, naj gledajo in delajo na to, da se bo nemški narod v šoli tudi kaj vere učil. Ravno duhovščina pa ima uže po cerkvenih postavah nalog skrbeti za odgojo mladosti, in je to tudi rada zmirom storila. Ali bi bilo tako stanje pri šolstvu boljše, ali pa enako, kakor ga zdaj stvarjate, da se bode avtonomija, to se ve da samo tako zvana, krajnih šolskih svetov vzdržavala s policijo in kaznimi. Imenovanje učiteljev, to je reprezentacija, naj bi imele občine, pravo imenovanje pa bi jaz izročil deželnemu šolskemu svetu.

Deželni šolski svet pa bi mi mogel biti sestavljen tako: Predsednik naj bi bil deželni predsednik, jeden glas škof ljubljanski kot virilist; dva zastopnika duhovenstva naj bi volili gospodje dekani kot okrajni šolski nadzorniki; dva zastopnika dežele kranjske (dva poslanca) naj bi volil deželni zbor, in sicer jednega kurija velikega posestva, in kurija mest in trgov, drugega pa kurija kmetskih občin; za dva zastopnika učiteljstva naj bi deželni odbor terno navsetoval. Razen tega naj bi bil še zastopnik mesta ljubljanskega, dva deželna šolska nadzornika, in referent vlade v šolskih zadevah. Tako sestavljen šolski svet bi zastopal vse stanove, in bi tudi sprijaznil vse s šolo, kajti bilo bi le za prosep šole, ako bi jej bilo duhovenstvo prijazno.

Gospod Dežman gospodu Svetcu tako rad podtika, da ima navado trditi, da je belo, kar je črno, in narobe. No priliko imam denes o g. Dežmanu nekaj

tacega dokazati. Pred nekimi meseci je bil zbor konstitucionalnega društva. Tam je znani učiteljski kričač Linhart vpil navaden vik, to je povišanje plače, pa da se mora krajnim šolskim svetom vzeti pravica imenovanja učiteljev. Gospod Dežman je temu kričaču odgovarjal, da nij na povišanje plače misliti, ker ima dežela uže toliko bremen, da se pa tudi to ne more zgoditi, da bi se vzela krajnim šolskim svetom pravica imenovanja učiteljev, kajti ako se jim še ta pravica vzame, potem jim ostanejo le bremena. Glejte gospoda, tako je govoril g. Dežman pred dvema mesecema, kakor stoji to zapisano v »Laib. Zeitung« in »Laib. Tagblatt«, katera lista sem si jaz nalašč spravil, a kako je govoril denes? Ravno nasprotno, saj ste sami slišali.

Spominjate se gotovo še debate v deželnem zboru zaradi imenovanja dr. Mrhala v deželni šolski svet, ko smo dokazali, kako se je gazila vsa postava in pravica dežele od strani vlade. Gospod Dežman je denes zahajal zopet starega šarca, ko je začel praviti, da jaz nijsem hodil kot deželni šolski svetnik k sejam te po mojem mnenji nelegalne skupščine. Mislil sem enkrat z oportunitete tako se udeležiti sej deželnega šolskega sveta in sem svojega kolega, kateri je jako vestno hodil k sejam, vprašal, bi-li bilo kake koristi, ako bi tudi jaz hodil k sejam deželnega šolskega sveta. On mi je odgovoril, da se jako motim, kajti ves deželni šolski svet je taka birokratična mašina, da je vse zastonj protiviti se temu, kar birokracija hoče. Imeli smo svoj čas večino v deželnem šolskem svetu, a ko smo sklenili, zarad učenja slovenskega jezika na ljubljanskej realki, da mora biti ravnopraven z nemškim, je predsednik »brevi manu« naš sklep ustavil. Kaj navzočnost neodvisnih udov v takej korporaciji koristi, vidi se iz tega slučaja.

Vesteneck kot poročevalec odgovarja in se sklicuje nato, da bode uže odgovarjal v špecialnej debati. O krajnih šolskih svetih i on trdi, da nijso sposobni imenovati učiteljev. Sploh pravi, da zdaj bode odstranjen vpliv duhovščine, in zdaj bode šola na Kranjskem cvetela.

Predlog g. Svetca se ne sprejme, isto tako ne predlog župana Laschana. Tedaj je skleneno, da se počne špecialna debata. Seja se potem, ko je trajala sedem ur, sklene.

— **Dopis! Slovenskemu učiteljskemu društvu v Ljubljani.** Na prošnjo častitega društva od 8. aprila 1. 1877. na slavni deželni zbor kranjski, da bi se tudi vodjem enorazrednih ljudskih šol priznala primerna funkcijska priklada, se sledeče naznanja:

Slavni deželni zbor kranjski je v letošnjem zborovanji sklenil postavo, s katero se spremené in dopolnijo nekatera določila deželne postave od 25. februarija 1. 1870. dežel. zak. za Kranjsko št. 11. o nadzorovanji šol, in deželnih postav od 29. aprila 1. 1873. dež. zak. št. 21. in 22. o uravnanji napravljanja, vzdrževanja in obiskovanja javnih ljudskih šol in o uravnanji pravnih razmerij učiteljev in javnih ljudskih šolah. —

Po §. 39. te nove postave, katera se ima še v Najvišje potrjenje predložiti, bi se učiteljske službe oziroma plače učiteljev na vseh javnih ljudskih šolah (razun onih v Ljubljani) razvrstile v 4 razrede, namreč:

a)	učiteljske službe	I.	razreda	s	600	gl.
b)	»	»	II.	»	»	500 »
c)	»	»	III.	»	»	450 »
d)	»	»	IV.	»	»	400 »

Podučitelji in podučiteljice bi se vsi brez izjeme uvrstili v IV. razred, nadučitelji in nadučiteljice v I. in II. razred, učitelji in učiteljice pa bi se

mogle v vse štiri razrede uvrstevati. — Po §. 40. te nove postave imelo bi število učiteljskih služb I. razreda znašati 7 procentov, število učiteljskih služb II., III. in IV. razreda pa po 31 procentov vseh učiteljev. S tem uvrstjenjem učiteljskih služb v 4 razrede bi se potreščina normalno-šolskega zaklada za učiteljske plače nekoliko znižala. — V §. 42. te v zadnjem deželnem zboru sklenjene postave se pa ravnatelj trirazrednih ljudskih šol funkcijska doklada določuje na 75 gold., funkcijska priklada za ravnatelje dverazrednih ljudskih šol pa ostane v sedanji odmeri, namreč po 50 goldinarjev. Tudi po tej naredbi prihranilo bi se normalno-šolskemu zakladu nekoliko potroškov. Vodjem — učiteljem enorazrednih ljudskih šol se splošno ni priznala funkcijska doklada, a sklenilo se je, da se jim po mogočnosti nakloni odškodnina, posebno za pisarna opravila, in deželnemu odboru se je naročilo, da svojo pozornost na to obrača in visokemu deželnemu zboru o svojem času o tem poroča, kedaj bode mogoče iz tega, kar se bode vsled nove postave prihranilo v normalno-šolskem zakladu, vodjem — učiteljem za pisarna opravila, katera morajo kot vodji šole oskrbovati, dovoliti remuneracije.

S tem se je omenjena vloga čestitega slovenskega učiteljskega društva v letošnjem deželnem zboru rešila.

Od deželnega odbora kranjskega v Ljubljani 20. novembra 1878.

Vitez Kaltenegger.

— **Iz seje c. k. dež. šl. sveta 14. novembra l. 1878.**

Stalno se umeščata: ljudski učitelj in lj. učiteljica.

Poročilo ravnateljstva c. k. izpraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole v spraševanjih m. oktobra se je vzelo na znanje, in takse so bile primerno razdeljene med ude komisije.

Šolska občina se je pritožila, da je okrajni šolski svet ukazal zemljišče nazaj dati učitelju ali pa skazati, po kakšnem pravu se je učitelju to uzelo; ker se je pa spoznalo, da je šolska občina v pravu, zemljišče ne bode imel učitelj, a letna plača se mu zaradi tega nima pritergati.

Cerkveno predstojništvo se je pritožilo, da je bilo obsojeno plačati zaostali dodatek bivšemu učitelju; rzsodba se poterdi z nekaterimi premembami.

Predsednik kraj. šolskega sveta se je pritožil, ker je bil obsojen plačati kazen zaradi reda; ukaz ni obveljal.

Vprašanje je bilo, ali gre učitelju, ki je bil na ljudski šoli umeščen, vže pred postavo 29. aprila 1873, prva službina doklada po §. 30 omenjene postave, ker je že 5 let preteklo od kar je definitivno postavljen, ali pa, gre li z njim ravnati po določilih §. 87 iste postave, po kateri ima dobiti petletno doklado še le, ko je 15 let v službi — rzsodilo se je tako, da določba 2. odstavka §. 87. imenovane postave ima veljati le takrat, kedar ne velja §. 30 tiste postave, tedaj ako je učitelj petnajst let uže služil, preden je veljavo dobila postava (tedaj dobivajo taki učitelji po §. 30 petletne doklade?).

Zastran deržavnih štípendij na možkem in ženskem učiteljišču se je poročalo slav. ministerstvu.

Konecletno poročilo na m. in ž. učiteljišču za 1877/8 se je vzelo na znanje in izrekla se je zahvala ravnateljstvu in učiteljem.

Prošnja krajnega šolskega sveta za poldnevni nauk se je zaverгла.

Reševale so se prošnje za posojilno splačevanje, za nagrade in denarno pripomoč.

— **Iz Železnikov** 19. novembra. Praznik sv. Elizabete in ž njim tudi god presvitke cesarice smo v šoli v Železnikih prav slovesno obhajali. V zgodno jutro se je ta dan zbrala šolska mladina v učni dvorani, in kako začudjeno je pogledovala, viditi njo nekako vso spremenjeno in sprelepo ozališano. Učne table so bile za ta dan zginile; mesto njih pa je bila okinčana glavna (srednja) stena šolske dvorane s dragocenama slikama Njih veličanstev presvitke cesarice Elizabete in cesarja Franc Jožefa v širokih pozlačenih okvirih. Med te dve sliki v sredi pripeta je bila nova, za našo šolo po posredstvu c. kr. okr. šolskega sveta v Kranji nalašč iz Dunaja naročena podoba, ki je napeta na terdi papir, in ima na sredi veliki državni grèb, okrog njega je naslikanih devetero vojaških in mornarskih zastav; vse to pa je opasano za krajem s 20 grèbi avstrijskih kronovin in tržaškega mesta. (Slika ta je v vsih svojih oddelkih natančno kolorirana, in služi šolam ne le v kinč, ampak tudi v pojasnilo avstrijskega zemljeписа. Dodana ji je knjižica z naslovom: »Tableau des österreichischen mittleren Reichswappens, der Abzeichen der Land- und Seemacht, sowie der Länderwappen«. Vse skup: slika in knjižica stane 1 gld. 80 kr.). Nad to sliko obešana je bila še ona, ki smo jih dobili to leto od slavniš šolskih oblastnij za vse naše učilnice, namreč deželni in državni grèb. Ob straneh popisanih slik ste stali dve cesarski (černo-rumeni), dve narodni (belo-modro-rudeči) zastavi, in sicer ste bili tako raztegnjeni, da je bila opeta z njimi vsa sprednja stena. Otroci se kar niso mogli nagledati tako lepih rečij. Proti 7. uri šli smo skupaj k sv. maši; po taisti pa se vernili zopet nazaj v šolo, opravili najprej navadno šolsko molitev, potem izrekli pred sliko presvitke cesarice vskupno in enoglasno, kaj jim vošimo in prosimo od Boga za god, ter molili v namen, da bi Bog tudi našo prošnjo uslišal. Temu vošilu in molitvi dodali smo tudi molitev za presvitkega cesarja, da bi jih Bog podpiral pri spolnovanji Njihovih težavnih dolžnost. Potem zapeli smo cesarsko pesem navdušeno in krepko. Na zadnje pa so bili otroci vsi od pervega do zadnjega obdarovani s pisnimi sèšitki, s katerim nas je ljubljanska »Narodna šola« tudi letos prav obilno preskerbela. Mislim, da ko bi bila presvitka cesarica vidila otročice, kako so bili s tem mali darilci osrečeni, gotovo bilo bi celó Njo to veselilo. Saj beremo pogostokrat v časnikih, kako tudi ta velikodušna in plemenita Gospa napravlja otrokom rada kakšno nedolžno veselje. Posebno o Božiču obdaruje otroke Njihovega strežništva (in nekaterikrat tudi še vaščanske otroke v Gödölö) rada z znamenitimi darilci po tako zvanem »Božičnem drevesu«, kar namestuje nekako našega »Miklavža«.

Da sem potem oveseljene otroke iz šole domu spustil, se ume samo po sebi. God presvitke cesarice je pač tak dan, da sme mladina imeti prsto, in kdorkolj si je to prvi umislil, da ta dan šolski uk počiva, prav je imel.

Popoldan ob 2. uri pa so se otroci vnovič snidili v cerkvi, da so molili za presvitko cesarico še križevi pot, tudi pri tej priliki so se otroci spodbudno obnašali.

J. L.

— **Knjižnica za slovensko mladino** se nam napoveduje s prihodnjim letom! Kaj tacega je bilo pač užé davno potrebno v našem domačem slovstvu. Dokler ne bode imela naša slovenska mladina potrebnega berila, dotlej se ne moremo nadejati vspèšnega napredka na slovenskem literarnem polji. To priznavajo malo ne vsi slovenski domoljubi, a še posebno naši slovenski učitelji, ki nimajo otrokom kaj v roke dati. Koliko število lepih in poučnih knjižic imajo Nemci in drugi narodi v ta namen! A mi Slovenci? Sram nas mora biti, da razven »Vrtca« nimamo posebno velicega števila knjižic, ki bi je mogli z dobro vestjo dati učečej se mladini v roke. S »Knjižico za slovensko

mladino« se bode tej potrebi ustreglo in skrbeti moramo, da nam ta dobra misel »Vrtčevega« urednika gosp. Ivana Tomšiča ne splava po vodi. Prva knjižica z naslovom „**Dragoljubci**“ pride užé meseca marca na svetlo in bo stala trdo vezana s platnenim hrbtom 40 kr. Obsezala bode zbirko podučnih pripovedek za našo malo mladino. — Mi ne moremo družega nego, da to težavno podvzetje gosp. Tomšiča živo v podporo priporočamo vsem slovenskim učiteljem, starišem, rodoljubom in prijateljem sloveske mladine. Zdaj o novem letu je v to najugodniši čas, ker se borih 40 kr. lahko priloži k »Vrtčevej« naročnini, ter se s tem nekoliko poštine prihrani; a tudi izdajatelj lahko vidi, koliko podpore ima v ta namen na razpolaganje. Zdaj se nam dobra in zeló koristna stvar napoveduje, delajmo tudi na to, da se izvéde. —

Pri tej priložnosti priporočamo tudi vsem ljudskim učiteljem in še posebno šolskim knjižnicam v obilo naročevanje „Vrtec“, časopis s podobami za slovensko mladino, ki stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. „Vrtec“ stopi z novim letom užé v svojo deveto leto, kar mu je najboljše spričalo dobrega blagá.

X.

— Iz seje deželnega odbora 6. t. m. Za pristava in družega učitelja na vino- in sadjerejski šoli na Slapu namesti gosp. Žepiča, ki je šel za učitelja na slovenski oddelek deželne kmetijske šole, je bil v službo sprejet gosp. Gustav Pirc iz Kranja; — Janezu Dic-u se je pa dovolil ustov v to šolo kot plačujočemu učencu; — predlogom dotičnih krajnih in okrajnih šolskih svetov se je pritrnilo, da služba učitelja na ljudski šoli v Trsteniku se podeli učitelju Francu Brezniku, služba učitelja v Dobu pa učitelju Lorencu Letnarju.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraju Radovljskem. Na 1razredni ljudski šoli na Dovjem, učit. služba l. p. 450 gld. in stanovanje, za stalno umeščenje se prosi pri krajnem šolsk. svétu, a za provizorno pri okrajnem šl. svétu v Radovljici do 1. januarija b. l. Na 1razredni ljudski šoli v Lescah, učit. služba l. p. 400 gld. in stanovanje. Prošnje, kakor spredaj do 25. decembra t. l.

V šolskem okraju Litijskem. Na 2razredni šoli pri Sv. Križu poleg Turna (Thurn-Gallenstein) druga služba za učitelje ali učiteljice, l. p. 400 gld. in stanovanje. Kraj. šl. svétu do 20. decembra t. l.

V šolskem okraju Rudolfovem. Na 1razredni ljudski šoli pri Beli Cerkvi, učit. služba l. p. 450 gld., kraj. šl. svétu do 25. decembra.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Primož Ušeničnik, učitelj v Veliki Dolini, gđé. Alojzija Bauer, zač. učit. v Mokronogu; gđé. Fani Zupan na novo šolo v Godovič; g. Janez Pipan, pom. učit. v Žireh; na drugo učit. službo v Planini, gđé. Amalija Spoljarič, spraš. kand.; v Hotederšico g. France Schmied, zač. V Srednjo vas z Bohinja g. Jakob Pretnar, spraš. učit. kandidat. L. Ztg.

Današnjemu listu je pridjano kazalo in zavitek.